Delegationen för jämställdhetsärenden: Målsättningar för regeringsprogrammet 2011–2015

- Regeringen bör utarbeta ett konkret jämställdhetsprogram och säkra tillräckliga resurser för att förverkliga jämställdhetsmålen. För att övervaka att programmets målsättningar uppfylls bör även en uppföljningsgrupp tillsättas.
- Då medborgarorganisationer beviljas statsunderstöd bör man beakta könens jämställda representation i organisationens beslutsfattande samt hur jämställdhet förverkligas i verksamheten.

Trygga jämlika rättigheter för föräldrar

- En totalreform av systemet för familjeledigheter bör förverkligas enligt den s.k. 6+6+6-modellen, i vilken föräldraledigheten förlängs till 18 månader. I modellen har vardera föräldern rätt till en föräldraledighetsperiod på sex månader och en period delas så som föräldrarna kommer överens om. Totalreformen av föräldraledigheten bör beakta de specialbehov som uppkommer av företagande, tidsbundna arbetsavtalsförhållanden, arbetslöshet och studier samt enförsörjarfamiljers behov.
- Ställningen för distansföräldrar bör tryggas.
- En totalreform av faderskapslagen bör genomföras.
- En allmän äktenskapslag (könsneutral äktenskapslag) bör förverkligas.
- Rättigheter och förmåner förknippade med föräldraskap bör utvidgas till att jämlikt omfatta även familjer där föräldrarna är av samma kön.

Säkra jämställdhet inom den ekonomiska politiken och arbetslivet samt jämlika rättigheter till utkomst

- Man bör solidariskt täcka kostnader som uppstår till följd av föräldraskap.
- Könsperspektivet inom den ekonomiska och sysselsättningspolitiken bör stärkas.

- Man bör fortsätta likalönsprogrammet och effektivera implementeringen av det. Jämställdhetslagen bör innehålla mer detaljerade instruktioner om hur man vid lönekartläggningar klassificerar likvärdigt arbete. Lagen bör kompletteras med ett stadgande som förpliktar till lönejämförelser även mellan arbeten för vilka olika kollektivavtal gäller.
- Man bör utvidga förtroendemännens rätt till att få information då lönekartläggningar utförs. Samtidigt bör man klargöra att begreppet ”lön” även inbegriper olika lönetillägg.
- De åtgärder som vidtas för att förlänga tiden i arbetslivet bör genomföras könsmedvetet. Skillnaderna mellan könen ifråga om hur lång tiden i arbetslivet är skulle exempelvis jämnas ut av en fördelning av föräldraledigheten, vilket även skulle minska skillnaderna mellan könen i fråga om pension.
- Könskonsekvensbedömning bör genomföras för såväl affärstidslagen som för statsförvaltningens nya lönesystem.
- Möjligheterna för ensamstående föräldrar och boföräldrar att arbeta bör underlättas genom att exempelvis utveckla dagvårdstjänster, hemtjänster samt eftermiddagsvård för skolbarn.
- Kvinnor och män berörs på olika sätt av fattigdom och marginalisering. Åtgärder för att minska fattigdom och marginalisering bör på förhand könskonsekvensbedömas.
- Individens rätt till utkomstskydd för arbetslösa får inte vara kopplad till partners inkomst eller företagande.
- Börsbolagens styrelser bör könskvoteras.

Stöd främjande av jämställdhet genom utbildning, fostran och forskning

- Förpliktelsen att utarbeta en operativ jämställdhetsplan bör utvidgas till att omfatta den grundläggande utbildningen.
- En könsmedveten reform av timfördelningen inom den grundläggande utbildningen bör genomföras.
- Metoderna för och syftet med könsmedveten studiehandledning bör definieras tydligare än nu är fallet i grunderna för läroplanen. Vid åtgärder för att minska segregationen bör man fästa uppmärksamhet vid hur man kan få män och pojkar att välja kvinnodominerade yrken samt hur man kan få kvinnor och flickor att välja mansdominerade yrken.

- Orsakerna till att pojkar i genomsnitt klarar sig sämre i skolan än flickor bör undersökas. Det uppsökande ungdomsarbetet samt verkstadsverksamheten bör utökas.
- Man bör grundligt utvärdera och följa upp hur jämställdhets- och genusmedvetenhet förverkligas i undervisning och i lärarutbildningen. God praxis från utvecklingsprojekt bör integreras i all undervisning.
- Kurser med ett jämställdhets- och genusperspektiv bör utgöra en obligatorisk del av såväl utbildningen för lärare och barnträdgårdslärare som av lärarfortbildningen.
- En omfattande nationell utvärdering av situationen för kvinno-, mans- och genusforskningen vid olika universitet bör genomföras. Universitetsreformen får inte äventyra den internationellt välrenommerade finländska kvinno-, mans- och genusforskningen.

Stärk könsperspektivet i migrationspolitiken

- Individuella integrationsplaner bör utarbetas även för invandrarkvinnor som står utanför arbetslivet.
- För invandrarkvinnor som saknar kunskaper i att läsa och skriva bör man erbjuda mötesplatser och språkkurser med låg tröskel.
- Jämställdhet mellan könen bör betonas i integrationen av såväl män som kvinnor.
- Myndigheterna bör utbildas i att identifiera och förebygga hot om hedersvåld eller att någon blir offer för tvångsäktenskap. Stympning av kvinnors könsorgan bör definieras som våld mot kvinnor.
- I fostran och utbildning för invandrarbarn och -unga bör man speciellt beakta att förebygga marginalisering av invandrarpojkar samt att trygga fortsatta studier för invandrarflickor efter den grundläggande utbildningen.

Utöka åtgärderna för att förebygga könat våld

- Antalet skyddshem bör utökas till att motsvara internationella rekommendationer. Skyddshemmen bör beakta även specialgruppers behov.
- År 2013 bör man genomföra en uppföljningsstudie om våld i nära relationer, med fokus på såväl kvinnor som män.
- Lagstiftningen gällande sexualbrott bör förnyas i enlighet med internationella människorättsnormer. Att offret inte gett sitt samtycke är det som definierar våldtäkt, inte fysiskt våld. Sådana brott bör falla under allmänt åtal.

- En nationell enhet för att koordinera våldsförebyggande arbete grundas. Enheten ska även ha specialkunskap om våld mot kvinnor. Dess uppgift är att koordinera det multiprofessionella samarbetet mellan olika ministerier och områden.
- Ministerierna bör avsätta tillräckliga resurser för att förverkliga programmet för att minska våld mot kvinnor. Programmet publicerades år 2010 och sträcker sig till 2015.

Nej till prostitution och människohandel

- Alla fall av sexköp bör kriminaliseras emedan den nuvarande lagstiftningen inte varit tillräckligt effektiv.
- Utländska medborgare som är misstänkta för prostitution får inte avvisas innan det utretts att fallet inte är förknippat med människohandel.
- Man bör trygga ordinarie resurser för de tjänster som föreningen EXIT- pois prostituutiosta (EXIT - ut ur prostitution) erbjuder.
- Myndigheterna bör utbildas i att identifiera offer för människohandel och i att vägleda offer för människohandel in i hjälpsystemet.
- Stödsystemet för offer för människohandel bör utvidgas till att omfatta även personer som fallit offer för koppleri.

Stärk jämställdhetsmyndigheternas ställning

- Man bör utreda den bästa placeringen för regeringens jämställdhetsenhet med tanke på att förverkliga integreringen av ett könsperspektiv. Jämställdhetsenheten bör placeras hierarkiskt sett högre för att motsvara praxis i andra EU-länder.
- Man bör förbättra möjligheterna för jämställdhetsombudsmannen att sköta sitt utvidgade uppdrag.
- Regionförvaltningsmyndigheternas ansvar för att främja jämställdhet bör förtydligas.
- Det bör framgå av tjänstebeteckningen för den minister som ansvarar för jämställdhetsfrågor att personen är jämställdhetsminister.

Delegationen för jämställdhetsärenden

Målsättningar för regeringsprogrammet 2011–2015

Bakgrund

Innehåll

1. Grunden för jämställdhetsarbete 5

2. Trygga jämlika rättigheter för föräldrar 7

3. Säkra jämställdhet inom den ekonomiska politiken och arbetslivet samt jämlika rättigheter till utkomst 11

4. Stöd främjande av jämställdhet genom utbildning, fostran och forskning 17

5. Stärk könsperspektivet i migrationspolitiken 22

6. Utöka åtgärderna för att förebygga könsrelaterat våld 26

7. Nej till prostitution och människohandel 28

1. Grunden för jämställdhetsarbete

Delegationen för jämställdhetsärenden betonar att regeringsprogrammet måste definiera starka, tydliga och konkreta jämställdhetsmålsättningar som hela regeringen och alla ministerier förbinder sig till. Under de senaste femton åren har jämställdhetsmålsättningar i regeringsprogrammen ökat i antal. Jämställdhetspolitiken är tväradministrativ och en del av alla ministeriers förvaltningsområden. Åtgärder och metoder som riktar in sig på jämställdhet har konkretiserats i regeringens jämställdhetsprogram.

Tillräckliga resurser måste avsättas för att förverkliga jämställdhetsmålen. Hittills har inga öronmärkta resurser avsatts för jämställdhetsprogrammet, utan ministerierna finansierar åtgärderna inom ramen för sina respektive budgetar. Detta sätter gränser för möjligheterna att effektivt förverkliga jämställdhetsprogrammet. Det tväradministrativa jämställdhetsprogrammet är ett viktigt instrument för att styra de jämställdhetspolitiska

målsättningarna. En effektiv implementering av de mål som definieras i jämställdhetsprogrammet måste garanteras i ministeriernas budgetar.

Uppföljningen av jämställdhetspolitiken måste effektiveras. Inom alla förvaltningsområden finns inte vedertagen praxis för att följa upp hur jämställdhetsmålsättningarna förverkligas, och man har inte alltid i tillräcklig utsträckning förbundit sig till att implementera dem. Uppföljningen bör förtydligas och för det behövs lämpliga indikatorer.

Jämställdhetskunskapen inom regionförvaltningen bör ökas. Regionförvaltningsmyndigheternas ansvar för att främja jämställdhet bör klarläggas och tydliggöras och uppföljningen effektiveras. Jämställdhetsärenden bör organiseras så att regionförvaltningsverken samt närings-, trafik- och miljöcentralerna själva bär ansvar för att främja jämställdhet inom sina respektive verksamhetsområden.

– Regeringen bör utarbeta ett konkret jämställdhetsprogram och säkra tillräckliga resurser för att förverkliga jämställdhetsmålen. För att övervaka att programmets målsättningar uppfylls bör även en uppföljningsgrupp tillsättas.

– Regionförvaltningsmyndigheternas ansvar för att främja jämställdhet bör förtydligas.

Den minister som ansvarar för jämställdhetsärenden har en central styrande och inspirerande roll i jämställdhetspolitiken. I Finland finns det inte någon minister som fokuserar enbart på jämställdhetsfrågor, exempelvis i statsminister Mari Kiviniemis regering är det kultur- och idrottsministern som ansvarar för jämställdhetsfrågor. Med tanke på synlighet och tydlighet bör det framgå av tjänstebeteckningen för den minister som ansvarar för jämställdhetsfrågor att personen är jämställdhetsminister.

– Det bör framgå av tjänstebeteckningen för den minister som ansvarar för jämställdhetsfrågor att personen är jämställdhetsminister.

Man bör utreda var och på vilken hierarkisk nivå regeringens jämställdhetsenhet ska placeras för att bättre än nu beakta enhetens tväradministrativa natur och integreringen av ett könsperspektiv. Bland EU-länderna är en vanlig organisationsmodell att beredning av jämställdhetsärenden sker på avdelningsnivå.

– Man bör utreda den bästa placeringen för regeringens jämställdhetsenhet med tanke på att förverkliga integreringen av ett könsperspektiv. Jämställdhetsenheten bör placeras hierarkiskt sett högre för att motsvara praxis i andra EU-länder.

Jämställdhetsombudsmannen har ansett det vara viktigt att stärka ombudsmannens oberoende. Riksdagens arbetslivs- och jämställdhetsutskott har i sin tur fäst uppmärksamhet vid resurserna för att övervaka lagen.

– Man bör förbättra möjligheterna för jämställdhetsombudsmannen att sköta sitt utvidgade uppdrag.

– Då medborgarorganisationer beviljas statsunderstöd bör man beakta könens jämställda representation i organisationens beslutsfattande samt hur jämställdhet förverkligas i verksamheten.

2. Trygga jämlika rättigheter för föräldrar

Reform av systemet för föräldraledighet

Det nuvarande systemet för föräldraledighet måste förenklas, eftersom det i sin nuvarande form är komplicerat och svårt att få grepp om. Det nuvarande föräldraledighetssystemet uppmuntrar inte pappor att ta ut föräldraledighet och leder till att kvinnor diskrimineras på arbetsmarknaden.

Det nuvarande systemet ger inte heller jämlika rättigheter till föräldraledighet till föräldrar av samma kön, distansföräldrar eller icke-biologiska föräldrar.

Längre föräldraledighet samt möjlighet till en jämnare fördelning av ledigheten mellan föräldrarna är de reformer anknutna till föräldraskap som småbarnsföräldrar understöder mest.

- En totalreform av systemet för familjeledigheter bör förverkligas enligt den s.k. 6+6+6-modellen, i vilken föräldraledigheten förlängs till 18 månader. I den modellen har vardera föräldern rätt till en föräldraledighetsperiod på sex månader och en period delas så som föräldrarna kommer överens om. Totalreformen av föräldraledigheten bör beakta de specialbehov som uppkommer av företagande, tidsbundna arbetsavtalsförhållanden, arbetslöshet och studier samt enförsörjarfamiljers behov.

Erfarenheter av hur pappor tar ut föräldraledighet i Finland och de andra nordiska länderna indikerar att pappor oftare tar ut sådana ledigheter som är öronmärkta för just papporna. Dessutom tar pappor ut ledigheter om familjen (barnet) annars skulle gå miste om dem. Reformen uppmuntrar alltså pappor att utnyttja en ledig period på sex månader, vilket är betydligt mer än de tar ut nu. En självständig sexmånaders vårdperiod för papporna fungerar som en stabil grund för att utveckla pappa-barnrelationen.

Att förverkliga 6+6+6-modellen förbättrar pappornas ställning i familjen och främjar att pappan skapar en nära relation till sitt barn redan då det är i spädbarnsåldern. Detta kunde även ha positiv inverkan med tanke på att förebygga skilsmässor och det skulle sannolikt även förbättra fädernas ställning i vårdnadstvister. Därutöver bör tjänster som stöder föräldraskap, exempelvis rådgivningar, fås att stödja faderskap.

Reformen garanterar mödrar en ledig period som är minst lika lång som den nuvarande moderskaps- och föräldraledigheten (6+3=9 mån) om

föräldrarna delar jämnt på den delbara lediga perioden. Om föräldrarna så vill kan moderns ledighet även vara märkbart längre än nu (6+6=12 mån) om modern använder hela den delbara perioden.

Papporna i sin tur får möjlighet till en längre ledig period än de nu har. Pappan kan ändå välja att ta ut endast en kortare föräldraledighet, alldeles som nu, eller endast faderskapsledighet. Reformen ger föräldrarna möjlighet att vårda sitt barn hemma under minst ett år.

Med hjälp av reformen får kvinnor och män som föräldrar en mer jämlik ställning på arbetsmarknaden. I de barnfamiljer där föräldrarna längre än nu kan vårda barnet inom ramen för inkomstrelaterad föräldrapenning förbättras familjernas ekonomiska situation. Användningen av vårdledighet och hemvårdsstöd minskar förmodligen då barnet kan vårdas hemma ända tills det är 1,5 år redan inom ramen för föräldraledighet.

Distansföräldrar

Ställningen för distansföräldrar bör tryggas. Ett barn vars föräldrar skilt sig kan ha endast en hemort trots att föräldrarna eventuellt har gemensam vårdnad om barnet. Utgångspunkten är att endast den förälder som bor i samma hushåll som barnet är berättigad till föräldraledighet. Det innebär att distansföräldern, oftast pappan, inte har rätt till föräldra- eller vårdledighet, och att föräldrar i skilsmässofamiljer inte har någon möjlighet att ta ut partiell föräldraledighet. Dessutom kan endast den ena föräldern i en skilsmässofamilj lyfta bostadsbidrag i relation till antalet barn, även om föräldrarna har delad vårdnad, där barnet har växelvis boende hos båda föräldrarna.

– Ställningen för distansföräldrar bör tryggas.

Flerlingsfamiljer

Rätten till faderskapsledighet borde uppstå självständigt för varje flerlingsbarn och på samma grunder som för barn som fötts ett åt gången. För tillfället är papporna i flerlingsfamiljer berättigade till faderskapsle-

dighet för endast ett barn. Perioden som berättigar till faderskapspenning borde ändras till en ledighet som är lika med perioden som berättigar till faderskapspenning multiplicerad med antalet barn som fötts samtidigt. En allmän motivering för att bevilja faderskapspenning är att det stöder pappa-barn-relationen. Även pappor i flerlingsfamiljer och vart och ett av barnen bör ha rätt till ett individuellt stöd för sin pappa-barn-relation. Dessutom kunde en barnspecifik faderskapsledighet minska flerlingsfamiljers behov av annat vårdstöd.

Beväringar och civiltjänstgörare

Man bör stödja beväringars och civiltjänstgörares faderskap. Faderskapsledigheten för beväringar och civiltjänstgörare bör förlängas till 18 dagar, vilket motsvarar omfattningen av den faderskapsledighet som arbetstagare har rätt till. Därutöver bör beväringar och civiltjänstgörare ha rätt att delta i förlossningsförberedelser och i rådgivningens pappaträffar samt ha rätt att närvara vid förlossningen.

Reform av lagen om faderskap

Den nuvarande faderskapslagen inkluderar faderskapspresumtion, dvs. om barnet föds inom äktenskap så konstateras faderskap utan prövning, endast baserat på äktenskap. Om maken inte är barnets biologiska fader kan faderskapet senare upphävas om maken, modern eller barnet väcker talan. Den biologiska fadern har dock ingen rätt att kräva faderskapsutredning i sådana fall då barnets mor är gift med någon annan och tillsammans med sin make motsätter sig utredning av faderskap.

- En totalreform av lagen om faderskap bör genomföras.

En allmän äktenskapslag

Partnerskapslagen som trädde i kraft år 2002 är till sin natur diskriminerande då den försätter par av samma kön i en ojämlik ställning i jämförelse med par som ingått äktenskap. Personer som registrerat partnerskap har inte möjlighet till extern adoption av barn och kan inte heller automatiskt ta samma släktnamn. En allmän (s.k. könsneutral) äktenskapslag

skulle likställa par oberoende av parternas kön, och skulle ge samkönade par möjlighet till extern adoption. Lagen skulle även eliminera de nuvarande problemen i förhållande till relationsformen då en gift transperson korrigerar sitt kön: Äktenskapet kunde om parterna så önskar fortsätta som förut och ingen skulle tvingas till skilsmässa, såsom fallet är nu.

- En allmän äktenskapslag (s.k. könsneutral äktenskapslag) bör förverkligas.
- Rättigheter och förmåner förknippade med föräldraskap bör utvidgas till att jämlikt omfatta även familjer där föräldrarna är av samma kön.

3. Säkra jämställdhet inom den ekonomiska politiken och arbetslivet samt jämlika rättigheter till utkomst

Kvinnor i Finland har en internationellt sett hög sysselsättningsgrad, men å andra sidan är sysselsättningsgraden för finländska mödrar med små barn väldigt låg sett ur ett europeiskt perspektiv. Närmare hälften av de mödrar som lyfter föräldrapenning har ingen anställning, likaså mer än hälften av de mödrar som lyfter hemvårdsstöd. För många familjer innebär perioden då modern lyfter föräldrapenning ekonomiskt svåra tider.

Att få folk att orka på jobbet och vara ute i arbetslivet längre stora utmaningar då befolkningen åldras. Arbetsförhållandena och de problem som rör dem är till viss del olika för kvinnor och män. För att man ska kunna lyckas förlänga tiden i arbetslivet och förbättra arbetsförhållandena måste man se till att de problem som är förknippade med kvinnors och mäns delvis olika arbeten beaktas bland annat i åtgärder för att utveckla arbetslivet. I början av arbetskarriären bör uppmärksamhet fästas vid att få både unga män och unga kvinnor in på arbetsmarknaden, och man bör sträva till att förebygga marginalisering.

- Könsperspektivet inom den ekonomiska och sysselsättningspolitiken bör stärkas.

– De åtgärder som vidtas för att förlänga tiden i arbetslivet bör genomföras könsmedvetet. Exempelvis skulle en jämnare fördelning av föräldraledigheten jämna ut skillnaderna mellan könen ifråga om yrkeskarriärernas längd och minska könsskillnaderna i fråga om pension.
– Man bör solidariskt täcka kostnader som uppstår till följd av föräldraskap.

Likalön
Det finns många faktorer som bidrar till löneskillnaden mellan kvinnor och män: att män och kvinnors kunskap inte värderas lika, problem i fråga om karriärutvecklingen för kvinnor och den ojämna fördelningen av familjeansvar mellan könen.

Kvinnodominerade låglönebranscher har utvecklats till låglönebranscher just för att de är kvinnodominerade. Vid åtgärder för att minska segregationen bör man allt mer fästa uppmärksamhet vid hur män kan fås att välja yrken inom kvinnodominerade branscher. Hittills har fokus varit mer på att få kvinnor att söka sig till mansdominerade branscher och utbildningar.

Staten måste ta en mer framträdande roll i arbetet med att främja likalön och förbättra speciellt kommunernas möjligheter att som arbetsgivare höja lönerna inom kvinnodominerade branscher. Utöver det bör information om lönerna inom den privata sektorn göras offentlig. Att nå likalön mellan kvinnor och män förutsätter – förutom att man på hög nivå förpliktar sig – även att de som i praktiken utgör parterna på arbetsmarknaden på olika nivåer, i slutändan på arbetsplatserna, bär sitt ansvar och har vilja.

– Man bör fortsätta likalönsprogrammet och effektivera implementeringen av det. Jämställdhetslagen bör innehålla mer detaljerade instruktioner om hur man klassificerar likvärdigt arbete vid lönekartläggningar. Lagen bör kompletteras med ett stadgande som förpliktar till lönejämförelser även mellan arbeten för vilka olika kollektivavtal gäller.

- Man bör utvidga förtroendemännens rätt till att få information då lönekartläggningar utförs. Samtidigt bör man klargöra att begreppet "lön" även inbegriper olika lönetillägg.
- Könskonsekvensbedömning bör genomföras för såväl affärstidslagen som för statsförvaltningens nya lönesystem.

Börsbolag
Delegationen för jämställdhetsärenden föreslår att kvotprincipen utvidgas till att omfatta även börsbolagens styrelser. Även om kvinnornas andel i börsbolagens styrelser har ökat, var kvinnornas andel av medlemmarna i börsbolagens styrelser år 2010 fortfarande mindre än 17 %.

- Börsbolagens styrelser bör könskvoteras.

Fattigdom och marginalisering
Kvinnor och män berörs av fattigdom och marginalisering på olika sätt. Det är viktigt att på förhand bedöma vilken inverkan åtgärder för att minska fattigdom och marginalisering har för kvinnor respektive män.

Under flera års tid har långvarig fattigdom ökat i Finland, ända sedan slutet av 1990-talet: Enligt Statistikcentralen fanns det för tio år sedan 230 000 långtidsfattiga, nu finns det 477 000. Bakgrundsfaktorer som bidrar till detta är att sociala förmåner inte höjts i samma takt som den allmänna inkomstnivån stigit, att lägre löner inte räcker till, dyrt boende, arbetslöshet samt andra problem inom arbetslivet.

Risken för fattigdom berör speciellt pensionärer och ensamstående, av vilka en stor del är kvinnor. Å andra sidan är det oftare pojkar än flickor som klarar sig dåligt i skolan, avbryter den grundläggande utbildningen innan läroplikten är fylld, inte avlägger grundskolans lärokurs under tiden för läroplikten eller avbryter sina senare studier. Man borde uppmärksamma pojkar som presterar svagt i skolan och pojkar som avbryter skolgången, eftersom låg utbildningsnivå kan leda till bestående marginalisering och utsatthet.

Barnfamiljers fattigdom

Samtidigt som den allmänna inkomstnivån i Finland har stigit, har fattigdomen bland barnfamiljerna mångdubblats. År 1995 levde mer än 52 000 barn under 18 år i fattiga familjer. I början av 2000-talet var deras antal 129 000 och år 2007 redan uppe i 151 000. Antalet barn som lever i fattiga familjer har alltså ökat till nästan det tredubbla. Enligt Statistikcentralen var andelen barn från familjer med de allra lägsta inkomsterna 4,7 procent av alla 18-åriga år 1995 och 13,2 procent år 2009.

Barnfattigdom är vanligast i ensamförsörjarfamiljer samt i familjer där barnen är yngre än tre år. Även familjens storlek påverkar fattigdomsrisken för barnen.

Att kvinnor förvärvsarbetar eller att en familj har två försörjare ökar utbudet av arbetskraft, flexibiliteten på arbetsmarknaden, hushållens köpkraft och efterfrågan på tjänster. Det stabiliserar även familjernas utkomst. Att modern förvärvsarbetar är också det bästa skyddet mot fattigdom och barnfattigdom. Den barndagvård som mödrarnas förvärvsarbete förutsätter är samtidigt en investering i barnen och jämnar ut sociala skillnader mellan familjer. I Finland beror den ökande fattigdomen bland barnfamiljer åtminstone delvis på att mödrarna förvärvsarbetar mindre.

De flesta ensamförsörjarna är kvinnor. Den relativa ekonomiska situationen för ensamförsörjare försvagades under 1990-talets lågkonjunktur, och även om situationen har förbättrats något under 2000-talet, så är ensamförsörjarnas fattigdom fortfarande ett allvarligt problem. Enligt Statistikcentralen befann sig år 2009 26,9 procent av ensamförsörjarna under fattigdomsgränsen. Motsvarande tal för familjer med två försörjare var 10,2 procent.

Ännu år 1990 var Finland och Sverige europeiska undantag i det att ensamstående mödrars sysselsättning var högre än för mödrar som levde i samboförhållanden eller äktenskap. Sysselsättningsgraden för ensamstå-

ende mödrar i Finland var då 87 procent. Fram till år 2000 minskade den till 67 procent. I Finland hotas allt fler ensamstående småbarnsföräldrar av fattigdom. Det blir allt svårare för kvinnor att upprätthålla en ”självständig familj” utan en manlig försörjare.

Att föräldrarna har jobb skyddar inte alltid familjen från fattigdom. Detta kan exempelvis bero på att den lön som man får för arbetet inte räcker till att täcka familjens kostnader. Regelbundet arbete finns inte alltid att tillgå i denna osäkra värld av snutt- och deltidsarbete. Det är inte säkert att ens en hög utbildning skyddar familjen mot fattigdom. Även högutbildade kan lida av låga inkomster.

Till skillnad från andra barnfamiljer så ökar inte barnbidragen inkomsterna överhuvudtaget för barnfamiljerna med de lägsta inkomsterna. Barnbidraget definieras som inkomst vid beräkningen av utkomststöd och en summa motsvarande barnbidraget dras av från utkomststödet. Att göra barnbidraget till en prioriterad inkomst i relation till utkomststödet skulle vara ett konkret sätt att minska barnfattigdomen och fattigdomens ärftlighet.

Fattigdom bland ensamboende

Ensamboende är lite oftare kvinnor än män. År 2006 var andelen ensamboende som var kvinnor 56,8 procent och män 43,2 procent. Att bo ensam var för både kvinnor och män vanligast i medelåldern. Unga män bor ensamma lite oftare än unga kvinnor, men bland äldre ensamboende är andelen kvinnor betydligt högre än andelen män.

Ensamboende män är överrepresenterade bland de som får utkomststöd och ensamboende är den största gruppen av dem som får utkomststöd. Av alla som får utkomststöd är cirka 70 procent ensamboende. Män som bor ensamma är den vanligaste gruppen bland de som får långvarigt utkomststöd. Av alla som fick långvarigt utkomststöd år 2008 var 12,8 procent män och 7 procent kvinnor.

Ensamboende kvinnor hamnar oftare än ensamboende män under fattigdomsgränsen. Bland ensamboende i medelåldern är situationen ändå en annan: av 45–64-åringarna hade 29,1 procent av männen och 21,1 procent av kvinnorna låga inkomster år 2006.

Två tredjedelar av den del av befolkningen som fyllt 75 är kvinnor. Låga inkomster är vanligare bland äldre kvinnor än bland äldre män. På 2000-talet var andelen låginkomsttagare bland kvinnor inom samma åldersgrupp ungefär två gånger så stor som motsvarande andel för män. Sedan år 2004 har andelen 75 år fyllda, ensamboende kvinnor med låg inkomst hållits på mer än 30 procent och klyftan till ensamboende män inom samma åldersgrupp har ökat (Statistikcentralen).

Man är inte vana att tackla ensamboendes fattigdom på samma sätt som exempelvis barnfamiljers fattigdom. I barnfamiljer kan, oberoende av hur familjen är uppbyggd, olika förmåner kopplas till barnet. För ensamboende finns inga liknande bidrag. Eftersom ensamboende uppfattas som en väldigt varierande grupp är det svårt att definiera eller bevaka gemensamma intressen.

Ensamboende upplever enligt undersökningar att deras befolkningsgrupp anses mindre värd än andra grupper. De upplever även att de glömts bort då man riktat sociala tjänster.

Bostadslöshet

Av de bostadslösa är en klar majoritet män, och bostadslöshet är förknippad med allvarlig risk för marginalisering. Problemet är koncentrerat till huvudstadsregionen, där mer än hälften av Finlands bostadslösa finns. Risken för långvarig bostadslöshet ökar betydligt om en eller flera av följande faktorer är förknippade med den: okontrollerad rusmedelsanvändning, aktiv droganvändning, psykiska problem, neurologiska skador, våldsbenägenhet, kriminalitet, att ha blivit frigiven från fängelse, skuldsättning.

– Kvinnor och män berörs på olika sätt av fattigdom och marginalisering. Åtgärder för att minska fattigdom och marginalisering bör på förhand könskonsekvensbedömas.
– Möjligheterna för ensamstående föräldrar och boföräldrar att arbeta bör underlättas genom att exempelvis utveckla dagvårdstjänster, hemtjänster samt eftermiddagsvård för skolbarn.
– Individens rätt till utkomstskydd för arbetslösa får inte vara kopplad till partnerns inkomst eller företagande.

4. Stöd främjande av jämställdhet genom utbildning, fostran och forskning

Utbildning har en betydande inverkan på barns och ungas värderingar, attityder och yrkesval. Könsstereotypa uppfattningar och handlingsmönster styr fortfarande flickor och pojkar till att göra traditionella studieval och får dem att göra yrkeskarriär inom kvinnliga och manliga yrken. Dessa val har ett samband med skillnader i lön och karriärutveckling i arbetslivet för kvinnor och män.

Genom elevhandledning och studiehandledning kan man märkbart påverka att flickor och pojkar får mod att välja yrke utan att begränsas av traditionella könsroller. Även om man under 2000-talet fäst mycket uppmärksamhet vid elevhandledningen genom olika utvecklingsprojekt, så har dessa inte skilt fokuserat på att granska och utvärdera jämställdhet mellan könen. I studiehandledningen bör man således fästa speciell uppmärksamhet vid att minska segregationen. Studiehandledningen kunde även inlemmas i skolornas jämställdhetsplanering.

I nuvarande lagar och utvecklingsplaner som gäller undervisningsväsendet finns inga eller väldigt få målsättningar som gäller jämställdhet mellan könen; nuvarande målsättningar strävar snarare till att vara könsneutrala. Den skyldighet som jämställdhetslagen definierar att utarbeta en operativ

jämställdhetsplan gäller inte den grundläggande utbildningen och inte heller förskolepedagogik.

- Förpliktelsen att utarbeta en operativ jämställdhetsplan bör utvidgas till att omfatta den grundläggande utbildningen.
- En könsmedveten reform av timfördelningen inom den grundläggande utbildningen bör genomföras.
- Metoderna för och syftet med könsmedveten studiehandledning bör definieras tydligare än nu är fallet i grunderna för läroplanen. Vid åtgärder för att minska segregationen bör man fästa uppmärksamhet vid hur man kan få män och pojkar att välja kvinnodominerade yrken samt hur man kan få kvinnor och flickor att välja mansdominerade yrken.

Finländska barn har klarat sig väldigt bra i internationella undersökningar som utvärderar inlärningsresultat. Vid nationella undersökningar har man märkt att man i skolornas vardag ofta stärker och stöder flickors och pojkars inriktning på stereotypa aktiviteter och attityder. Det förekommer skillnader i inlärning mellan flickor och pojkar och i hur de upplever skolgången. Pojkar har mer inlärningssvårigheter och avbryter oftare sina studier än flickor. Flickor å andra sidan upplever att de har sämre självkänsla än pojkarna trots att de har bättre studieresultat. Det finns skäl att vetenskapligt undersöka orsakerna till den könsrelaterade skillnaden i elevernas upplevelser. Man bör utveckla och stärka undervisningsmetoder som beaktar individuella skillnader.

- Orsakerna till att pojkar i genomsnitt klarar sig sämre i skolan än flickor bör undersökas. Det uppsökande ungdomsarbetet samt verkstadsverksamheten bör utökas.

Lärarutbildningen
Forskning om skolornas undervisningspraxis visar att ett könsneutralt förhållningssätt i undervisningen och studiehandledningen upprätthåller traditionella könsroller och en traditionell könsuppdelning. Lärare borde bli medvetna om sina egna föreställningar om kön så att de inte skulle

tolka elevernas aktiviteter stereotypt och så att de inte heller skulle undgå att se elevernas försök att handla på ett annat sätt än man förväntar av dem på basis av könsroller. Lärarutbildningen innehåller inte tillräcklig information eller konkreta verktyg för att beakta jämställdhetsfrågor i lärarens praktiska arbete. Det finns ingen sådan pedagogisk forskning som stöd för lärarutbildningen som skulle beakta olika åldrar och som skulle skapa förutsättningar för en utveckling av jämställdhets- och könsmedvetna pedagogiska verktyg.

Man bör mer systematiskt utnyttja erfarenheter, material och praxis från de projekt som främjat jämställdhet mellan könen i skolor och vid läroanstalter. Speciellt borde de beaktas i de centrala processerna för planering av utbildningspolitiken, exempelvis i utvecklingen av praxis för handledning och undervisning samt i fortbildningen för ledningen för läroanstalter och för den undervisande personalen. Man måste säkerställa att den goda praxis som utvecklats inom ramen för forsknings- och utvecklingsprojektet Jämställdhets- och könsmedvetenhet i lärarutbildningen (TASUKO) blir en del av lärarutbildningen

- Man bör grundligt utvärdera och följa upp hur jämställdhets- och genusmedvetenhet förverkligas i undervisning och i lärarutbildningen. God praxis från utvecklingsprojekt bör integreras i all undervisning.
- Kurser med ett jämställdhets- och genusperspektiv bör utgöra en obligatorisk del av såväl utbildningen för lärare och barnträdgårdslärare som av lärarfortbildningen.

Kvinno-, mans- och genusforskning
Kvinno-, mans- och genusforskningen spelar en viktig roll för att producera information och sakkunskap för jämställdhetspolitiken och som bas för att integrera ett könsperspektiv. Fram till år 2002 finansierade Social- och hälsovårdsministeriet den nationella koordineringen av kvinnoforskning som en del av de uppgifter som jämställdhetsombudsmannens byrå hade. Efter det tog den nationella koordineringen slut, och till följd av det har det varit svårt att få övergripande och riksomfattande information

om situationen och resurserna för kvinnoforskning och vetenskapsområdet. Finland är det enda nordiska land som saknar en statlig instans som koordinerar kvinnoforskningen.

Genusforskningens ställning och verksamhetsmöjligheter stärktes på ett betydande sätt av det beslut som Undervisnings- och kulturministeriet fattade år 1995 om att finansiera åtta tidsbundna professurer inom kvinnoforskning vid olika universitet. Därutöver instiftade Finlands Akademi år 1999 Minna Canth-akademiprofessuren med föränderligt område. Att professurerna instiftades stadgade och förde framåt grund- och fortbildningen samt forskningsverksamheten inom kvinnovetenskap. Då den tidsbundna finansieringen upphörde, drog ett universitet in professuren och två universitet har låtit bli att tillsätta tjänsten.

Ett annan viktig del i att främja kvinnoforskning har varit att utveckla informations- och dokumentationstjänster om jämställdhet. År 2004 öppnades, med hjälp av finansiering från Social- och hälsovårdsministeriet, kvinnoforsknings- och jämställdhetsportalen Minna vid Helsingfors universitets Kristina-institut. I slutet av år 2009 fick Minnas verksamhet en stabil grund, då Minna - Centret för jämställdhetsinformation i Finland (www.minna.fi) inledde sin verksamhet i samband med det samhällsvetenskapliga dataarkivet vid Tammerfors universitet.

En central främjare av och initiativtagare i fråga om kvinnoforskning har varit SUNS - Suomen Naistutkimuksen Seura - Sällskapet för kvinnoforskning i Finland rf som grundades år 1988. Sällskapet grundade tidskriften Kvinnoforskning som forum för vetenskapliga debatt inom kvinnoforskning och har även ordnat en årligen återkommande konferens. Sällskapet har under flera decennier haft en betydande roll i att främja kvinnoforskning, men dess verksamhet är nu hotad i och med att verksamhetsbidrag och stöd för publikationer för vetenskapliga sällskap minskat.

År 2007 grundades SuMS – Suomen Miestutkimuksen Seura - Sällskapet för mansforskning i Finland rf för att främja mansforskning och underlätta nätverkande mellan forskarna. Sällskapet har ordnat konferenser och forskarmöten samt upprätthållit kontakt till nordiska mansforskningssamfund. Att man diskuterat frågor kopplade till män har lyft fram hur tunnsådd den vetenskapliga kunskapen om män är i Finland. Mansforskningen har inte institutionaliserats som en del av det akademiska livet och det finns inte ekonomiska resurser inom forskningsgrenen. Undervisning i mansforskning erbjuds sporadiskt inom ramen för genusvetenskap. Sällskapet är beroende av frivilligt arbete. Mansforskningen behöver öronmärkta resurser för att kunna svara på de förväntningar som riktas mot den i relation till pojkar och män.

De utvärderingar och utredningar som utfördes under 2000-talet visar att kvinno- och genusvetenskap ännu inte är etablerade inom universiteten. Viktiga faktorer med tanke på områdets verksamhetsförutsättningar är speciellt att befästa undervisningsresurserna inom området samt stöd från universitetens och fakulteternas ledning för att utveckla läroämnet. Genusvetenskap är en snabbt växande vetenskapsgren, trots de begränsade resurserna inom området. Området har även utvecklat undervisningen och forskningen samt lyckats få extern finansiering. Man bedömer ändå att universitetsreformen kommer att föra med sig nya utmaningar för genusvetenskapens ställning i takt med att vetenskapsområden och institutioner slås samman och den interna konkurrensen tilltar. Kvinno- och genusvetenskap kan man nu studera vid Helsingfors, Östra Finlands, Jyväskylä, Lapplands, Uleåborgs, Tammerfors och Åbo universitet samt vid Åbo Akademi.

Det är viktigt att stärka genusforskningens, inkl. kvinno- och mansforskningens, ställning inom ämnesinstitutionerna och olika läroämnen. Här handlar det även om att integrera ett könsperspektiv i universitetens examenskrav och samtidigt främja sakkunskap i fråga om jämställdhet inom universitetsutbildningen. Bland annat inom lärarutbildningen samt inom

utbildning i juridik och samhällsvetenskaper är det utomordentligt viktigt att utbildningen ger färdigheter att förstå betydelsen av kön för samhällelig och yrkesmässig praxis och även ger sakkunskap att främja jämställdhet mellan könen. Det är skäl att införliva sakkunskap i fråga om könsperspektiv och jämställdhet även som en del av den pedagogiska utbildningen för universitetslärare.

- En omfattande nationell utvärdering av situationen för kvinno-, mans- och genusforskningen vid olika universitet bör genomföras. Universitetsreformen får inte äventyra den internationellt välrenommerade finländska kvinno-, mans- och genusforskningen.

5. Stärk könsperspektivet i migrationspolitiken

Integration

De problem som invandrare möter är delvis annorlunda beroende på vilket kön personen har, och integrationsprocessen bör därför beakta såväl mäns som kvinnors specialbehov bättre. I Finland har det hittills inte funnits så mycket könsmedveten integrationsverksamhet och det finns inte tillräckligt information om de könsspecifika behoven för manliga och kvinnliga invandrare. Analys av könskonsekvenserna bör bli en integrerad del av att uppgöra integrationsprogram och bör ingå redan från de inledande förberedelserna för uppgörandet. Även könskonsekvensanalysen bör uppdateras i samband med att integrationsprogrammet uppdateras.

Den gällande integrationslagen har begränsat rätten till en integrationsplan att omfatta i huvudsak endast arbetslösa arbetssökande eller sådana som är i behov av utkomststöd. En sådan integrationspolitik har uppenbara könskonsekvenser. Många invandrarkvinnor stannar hemma för att ta hand om familjens barn och får således inte rätt till en integrationsplan. Risken ökar att kvinnan marginaliseras. Det är möjligt att hon förblir beroende av att försörjas av sin make, hon lär sig kanske inte finska och får inte heller information om sina rättigheter i det finländska samhället.

Hon blir förmodligen även beroende av sin make för att exempelvis vara i kontakt med myndigheter och hon har ingen möjlighet till integritet för att sköta sina egna ärenden. Om invandrarkvinnor inte vet om vilka möjligheter de har att delta i det finländska samhället kan de inte heller stödja sina barn att fullt ut delta i samhället. Då finns det risk att marginaliseringen går i arv från en generation till nästa.

- Individuella integrationsplaner bör utarbetas även för invandrarkvinnor som står utanför arbetslivet.

Speciellt utsatta är kvinnor som saknar utbildning och som flyttat till Finland av familjeskäl. De kan sakna läs- och skrivkunskaper helt och hållet eller så kan det alfabet som används i deras hemland skilja sig från det som används i Finland. Dessutom kan makens negativa attityd i att en invandrarkvinna skulle studera språk i praktiken betydligt försvåra kvinnans integration.

– För invandrarkvinnor som saknar kunskaper i att läsa och skriva bör man erbjuda mötesplatser och språkkurser med låg tröskel.

Integrationen av invandrarkvinnor har konstaterats vara speciellt utmanande i sådana invandrargrupper där könssystemet i ursprungslandet är väldigt olikt det jämställdhetsläge som råder i det mottagande landet. Man måste beakta att en del av invandrarna kommer från samhällen där principerna för jämställdhet inte är erkända.

- Jämställdhet mellan könen bör betonas i integrationen av såväl män som kvinnor.

Även de olika sätt på vilka rasism tar sig uttryck är klart könsrelaterade. Diskriminerande attityder bland ursprungsbefolkningen, såsom sexism, rasism och homofobi är vanligare bland män/pojkar än bland kvinnor/flickor. Likaså är i Finland pojkars intresse för mänskliga rättigheter, icke-diskriminering och att främja jämställdhet mellan könen betydligt lägre

än flickors. I integrationspolitiken bör man därför även beakta åtgärder som riktar sig mot ursprungsbefolkningen, såsom exempelvis fostran till kulturell mångfald, vilken bör riktas även till vuxna.

Fostran och utbildning

Föräldrarna till invandrarunga vet eventuellt inte så mycket om det finländska skolsystemet och därför kan de unga få svagt stöd hemifrån för sina studier. Dessutom bör man beakta exempelvis jämställdhetssituationen i familjens ursprungsland och förtryckande (oftast för kvinnor och flickor) könsbundna traditioner. De kan nämligen även i Finland ge upphov till begränsningar av barnets reella valmöjligheter. I en del kulturer betonas pojkars skolgång på bekostnad av flickors.

Det finns dålig tillgång till könsmedveten information om invandrarunga. De problem som invandrarpojkar och invandrarflickor stöter på skiljer sig delvis från varandra. Till exempel har det visat sig att det är vanligare för invandrarpojkar än flickor att marginaliseras, men man har inte vidtagit några omfattande åtgärder mot de könsrelaterade orsakerna till marginaliseringen.

Invandrarkvinnor som faller utanför fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen löper tre gånger så stor risk som invandrarmän att bli utan examen . Kvinnor med ett annat modersmål har klart sämre möjligheter att komma in vid någon högskola än finsk- eller svenskspråkiga kvinnor.

- I fostran och utbildning för invandrarbarn och -unga bör man speciellt beakta att förebygga marginalisering av invandrarpojkar samt att trygga fortsatta studier för invandrarflickor efter den grundläggande utbildningen.

Utkomst

Arbetslösheten bland invandrare är i Finland betydligt högre än bland ursprungsbefolkningen och skillnaden mellan könen är märkbar. År 2007

var arbetslöshetsgraden för invandrarkvinnor 25,2 procent och för invandrarmän 15,8 procent, då arbetslöshetsgraden för hela befolkningen var 6,6 procent för män och 7,3 procent för kvinnor. Invandrarkvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män, oberoende av ursprungsland, nationalitet, utbildningsnivå eller var de bor. Hindren för att få arbete är ännu större för mödrar som har många barn eller som är ensamstående. För att öka sysselsättningsgraden för invandrarkvinnor måste de diskriminerande strukturerna på arbetsmarknaden upplösas. Genom flexibilitet i arbetslivet bör man underlätta för ensamstående och flerbarnsmödrar att få arbete.

Våld

Finska myndigheter har fortfarande bristande kunskap om bakgrunden och orsakerna till samt följderna av hedersvåld och tvångsäktenskap. De vet inte heller hur man undersöker kulturella faktorer i bakgrunden till våldsdåd.

Huvudsyftet med stympning av flickors könsorgan är att kontrollera och kväva kvinnors sexualitet. I teorin anses könsstympning av flickor i Finland vara ett dåd som uppfyller de kriterier för misshandel som strafflagen definierar. I praktiken har man ändå aldrig väckt åtal i dessa fall.

- Myndigheterna bör utbildas i att identifiera och förebygga hot om hedersvåld eller att någon blir offer för tvångsäktenskap. Stympning av kvinnors könsorgan ska definieras som våld mot kvinnor.

Omskärelse av pojkar, utan medicinsk relevans, kränker barnens rätt till integritet. Sådana omskärelser som görs av religiösa, kulturella eller andra rituella skäl äventyrar förverkligandet av barnets grundläggande och mänskliga rättigheter. Den internationella konventionen om barnets rättigheter förpliktigar de facto länder att vidta åtgärder för att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. Icke-medicinsk omskärelse av pojkar får inte godtas som en del av en kulturell tradition utan måste erkännas som skadlig för barnets hälsa.

Enligt polisens statistik rapporterar invandrarkvinnor om våld dubbelt så ofta som kvinnor ur ursprungsbefolkningen. Trots att invandrare utnyttjar sociala och hälsovårdstjänster i medeltal mindre än ursprungsbefolkningen söker de sig ändå nio gånger oftare till skyddshem än kvinnor ur ursprungsbefolkningen. Invandrarkvinnor kan vara i behov av specialtjänster för att få hjälp som offer för våld. Vanliga hinder för invandrarkvinnor att få hjälp är: otillräckliga språkkunskaper, bristande information om servicesystemet och vilka rättigheter, skyldigheter och möjligheter lagstiftningen i Finland definierar. Man bör utveckla tjänster för invandrarkvinnor som fallit offer för könsrelaterat våld och de måste informeras om sina rättigheter samt om hjälpsystemets möjligheter på deras eget språk.

Rasistiskt våld riktar sig på offentliga platser ofta mot invandrarpojkar och -män, både till följd av deras etniska tillhörighet och av deras kön. Hot om våld kan bli ett verkligt hinder för integration. Våld kan traumatisera och orsaka rädsla samt misstro mot såväl ursprungsbefolkningen som myndigheter. Man bör skapa ett hjälpsystem för invandrarmän som utsatts för rasistiskt våld. Systemet bör beakta de här invandrarmännens specialbehov. Ursprungsbefolkningen bör utbildas i mångkultur och tolerans för att utrota rasismen.

6. Utöka åtgärderna för att förebygga könsrelaterat våld

Regeringens jämställdhetsprogram och regeringsprogrammen formar en referensram för nationellt förebyggande av könsrelaterat våld. Könsbaserat våld omfattar bland annat psykiskt, fysiskt och sexuellt våld.

FN:s CEDAW-kommitté, som övervakar konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering av kvinnor, har upprepade gånger fäst uppmärksamhet vid Finlands otillräckliga åtgärder för att förebygga våld mot kvinnor. Det huvudsakliga fokus i regeringens åtgärder för att förebygga våld mot kvinnor har varit på tidsbundna projekt och åtgärderna

har inte fått tillräckliga resurser, vilket har försvagat deras inverkan. Man bör även i tilltagande omfattning satsa på uppföljning av våldsförebyggande åtgärder.

- Ministerierna bör avsätta tillräckliga resurser för att förverkliga programmet för att minska våld mot kvinnor. Programmet publicerades år 2010 och sträcker sig till 2015.

- År 2013 bör man genomföra en uppföljningsstudie om våld i nära relationer, med fokus på såväl kvinnor som män.

Det är huvudsakligen föreningar som svarar för de specialtjänster som erbjuds våldsoffer. Det finns ingen riksomfattande kartläggning av tjänsternas antal och kvalitet. I de rekommendationer som Social- och hälsovårdsministeriet publicerade år 2008 finns en lista på de tjänster som kommunernas social- och hälsovårdsväsende är skyldiga att tillhandahålla för offer, utövare och andra parter i våld inom nära relationer och familjer. Rekommendationerna innehåller ändå inte några kvalitetskriterier som skulle styra vad tjänsterna innefattar.

- Antalet skyddshem bör utökas till att motsvara internationella rekommendationer. Skyddshemmen bör beakta även specialgruppers behov.

- En nationell enhet för att koordinera våldsförebyggande arbete grundas. Enheten ska även ha specialkunskap om våld mot kvinnor. Dess uppgift är att koordinera det multiprofessionella samarbetet mellan olika ministerier och områden.

I Finland har väldigt få åtgärder riktats mot våldsförebyggande och attitydfostran, och man bör därför effektivera statsförvaltningens åtgärder i fråga om förebyggande attitydfostran. Attitydfostran bör även riktas skilt till flickor och pojkar samt kvinnor och män. Man bör fästa allt mer uppmärksamhet vid skolornas möjligheter att förebygga våld. Det finns inga

riktlinjer för att hantera våld som inkluderar att våldstemat även ska behandlas med specifikt beaktande av kön.

Rekvisit för våldsbrott bör förnyas så att de tar i beaktande de utmärkande drag som våld som sker i parförhållanden eller nära relationer har. Man bör genomföra en övergripande utvärdering av de åtgärder som lagstiftningen föreskriver för att förebygga våld och skydda offret. Förutom att reformera lagstiftningen bör man även erbjuda rättsväsendet, polisen, åklagare och domare regelbunden utbildning i vilka speciella drag eller karakteristika könsrelaterat våld har.

- Lagstiftningen gällande sexualbrott bör reformeras i enlighet med internationella människorättsnormer. Att offret inte gett sitt samtycke är det som definierar våldtäkt, inte fysiskt våld. Sådana brott bör falla under allmänt åtal.

7. Nej till prostitution och människohandel

I Finland har man under de senaste tio åren implementerat flera lagändringar som gäller prostitution. År 1999 förbjöds köp av sexuella tjänster av en minderårig, oberoende av i vilket land köpet skedde. År 2004 utökades lagen med ”grovt koppleri” och man förbjöd exempelvis publiceringen av prostitutionsannonser.

Sedan år 2006 har det i Finland varit förbjudet att köpa sex av en person som fallit offer för människohandel eller koppleri. Internationella erfarenheter visar att offer för människohandel, som utnyttjats sexuellt, ofta frivilligt följt med förövarna och till en början gått med på prostitution, men fallit offer för utnyttjande efter att de anlänt i destinationslandet.

I Sverige är sexköp kriminaliserat sedan år 1999. Enligt en rapport som utkom i juli 2010 har den svenska lagstiftningen haft positiva effekter.

Gatuprostitutionen har minskat med hälften och den prostitution som sker via nätet har inte ökat i samma omfattning som i exempelvis Danmark eller Norge.

Enligt den svenska rapporten finns inte heller några tecken på att den prostitution som sker inomhus (t.ex. på hotell, restauranger, hos massörer) skulle ha ökat sedan lagstiftningen som förbjuder sexköp trädde i kraft.

Människohandel som hänför sig till prostitution är ett växande och allvarligt problem i en stor del av världen. I Sverige är sådan kriminalitet mindre än i andra motsvarande länder. Den svenska polisen tror att den nuvarande lagstiftningen förebygger att människohandel i större utsträckning sprids till Sverige.

I Sverige har attityderna gentemot lagen som kriminaliserar sexköp hela tiden blivit mer positiva. Man kan därmed konstatera att förbudet mot sexköp haft en betydande, omformande inverkan på attityder i samhället. Unga förhåller sig mest positivt till förbudet.

- Alla fall av sexköp bör kriminaliseras emedan den nuvarande lagstiftningen inte varit tillräckligt effektiv.

- Utländska medborgare som är misstänkta för prostitution får inte avvisas innan det utretts att fallet inte är förknippat med människohandel.

Man kan inte minska prostitutionen med hjälp av endast lagstiftning. Vi behöver även arbete som hjälper människor att frigöra sig från prostitution och sexköp, samt förebyggande arbete.

- Man bör trygga ordinarie resurser för de tjänster som föreningen EXIT-pois prostituutiosta (EXIT – ut ur prostitution) erbjuder.

Få offer för människohandel identifieras och människohandel är en ovanlig brottsrubricering i förundersökningar och domstolar i såväl Finland

som i många andra länder. Internationellt anser man att en viktig orsak till det låga antalet identifierade offer för människohandel och till att få fall av människohandel avhandlats i domstol är att den internationella definitionen på människohandel och de nationella tillämpningarna av den är svåra att tillämpa och tolka i praktiken. En annan orsak är att människohandel fortfarande förväxlas med närliggande fenomen och att offer för människohandel behandlas mer som illegala invandrare, smugglade emigranter, prostituerade eller illegala arbetstagare än som offer för människohandel som blivit utnyttjade.

I Finland har myndigheter och aktörer inom tredje sektorn under den tid som hjälpsystemet funnits endast lyckats identifiera några tiotals offer sammanlagt. Speciellt människohandelsoffer som utnyttjats inom prostitution identifieras internationellt sett lite i Finland. Det finns skäl att betona att de fall som kommit till myndigheternas kännedom och som identifierats som människohandel troligen är endast en liten del av all människohandel. Den största delen av den människohandel som identifieras i Finland är arbetsrelaterad. Enligt människohandelsrapportören skiljer sig Finland i detta avseende från andra europeiska länder, där största delen av människohandeln består av handel med kvinnor i avsikt att prostituera dem. Människohandel hänger ändå även i Finland på många sätt samman med prostitution och koppleri. Problemet i Finland är tydligen att fall av människohandel inte effektivt kan identifieras på grund av bristen på resurser för och utbildning av myndigheter. Å andra sidan har det hänt att man dömt eventuella människohandelsbrott som hängt ihop med prostitution och koppleri endast som kopplerbrott. Då kommer inte offren in i hjälpsystemet och deltar även i rättegången endast som vittnen.

– Myndigheterna bör utbildas i att identifiera offer för människohandel och i att vägleda offer för människohandel in i hjälpsystemet.

– Stödsystemet för offer för människohandel bör utvidgas till att omfatta även personer som fallit offer för koppleri.

Delegationen för jämställdhetsärenden (TANE)
Postadress: PB 33, 00023 STATSRÅDET
Besöksadress: Kyrkogatan 14, 00170 Helsingfors
Telefon (09) 16001
Telefax (09) 160 74167
tane(at)stm.fi
www.tane.fi
www.jamstalldhetsval.fi

Översättning: Petra Nysten, Qrisp

Layout och ombrytning: Oona Loman